

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:
Petru P. Barițiu

Adresa: **Jokai n. 6.**
Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.
Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Intemeietorul foi:
Dr. E. Dăianu.

Apostolie modernă.

— De Episcopul Prohászka. —

Apostolii au știut încăpea pe o formă, și în palatul chesarilor, și în temnițele sclavilor; în fața culturei de pe atunci ei au pus lumea sufletului lor de Rusale și au cucerit-o pe partea lui Christos. Apusul, încetul cu încetul, s'a prefăcut după lumina cea nouă și la căldura »limbilor de foc« delă Rusale s'au transformat toate sufletele. Opera aceasta a fost grandioasă; ea a cuprins veacuri de arândul toată energia și tot interesul oamenilor. În fine lumea apuseană, cât de cât, s'a preschimbat după principiile creștinizmului.

Biserica a fost multă vreme singurul depositar al științei și culturei; mai târziu înse o direcțiune străină se ivește în sinul ei; idealul și codicele moral al acestei direcțiuni se întemeiază, nu în puterea revelațiunei dumnezești, ci în tăria cunoștințelor naturale; ear calea ei conduce într'o lume stăpănită de rațiune, de forță, și de idei și nisuițe pur omenești.

Cultura aceasta, parte dușmănoasă, parte indiferentă, — după cum neagă și atacă, ori numai dă din umeri nepăsătoare și rece, continuându-și lucrarea sa — este negreșit o direcțiune străină, o putere stranie.

În cât e dușmănoască, e îngrozitor de superficială; stăpănită de pasiune și preocupațiune ea este plină de un fel de dogmatism propriu. La tot pașul ne întimpină cu astfel de

declarațiuni: că, astronomii moderni au lipsit pe D-zeu de rezidența sa; că principiul energiei permanente a dovedit imposibilitatea creării din nimic și a minunilor. Că după învățătura bisericii pământul ar fi centrul universului, și eată acum științele naturale au desmințit'o. Că după învățătura bisericii între om și animal ar fi un abis nespus, și acum știința ar fi făcut o punte de trecere peste acest abis.

Tot aserțiuni, cari arată, că intelectualismul acesta e prea tiner, prea necopt. Ne ascrie — despre Dumnezeu niște concepte înguste, rupte, sdrențuroase și apoi le cârpește cu deismul și panteismul seu. Ne insinuă o etică, ce nu trece peste moralitatea caporalilor și haiducilor, ce cârmuiau cu vergeaua; și face critică istorică cu niște simple teorii, în stilul lui David Strauss și alui Renan. Ear acest bălcu ideologic îl declară »idee științifică« și apoi, sub pretextul popularisării științei, își pornește în toate părțile cetele sale, în cari sunt foarte puțini bărbați serioși, capabili de arme, dar cu atât mai mulți dobași și târgoveți lărmuitori. Psihologia acestei lumi e neli-niștea, febrilitatea, îndrăsneala acațioasă; sufletul ei este plin de superficialitate; din concepțiunile ei lipsește cinstirea sublimului, ca și simțul adâncimilor.

Dar și acolo unde lipsește fanatismul îndrăsneț, și acolo unde o dispoziție mai așezată și mai omenească lucră întru răbdare la opera culturai, chiar și acolo e multă înstrăinare de principiile creștine. Alte necesități și alte aspirațiuni se aud pe acolo; orizonturile creștinismului ignorate, se caută alte izvoare de căldură și lumină, lângă cari se coc roadele unei culturi necreștinești.

E fapt, că există o cultură străină de creștinism, și aceasta vrea să cucerească întreagă viața; fapt surprinzător e, că aceasta cultură tinde a face superfluă creștinătatea.

Corabia sfântului Petru — zic unii — o bat valurile biciuite de libertate; spiritul progresului însă privește cu nepăsare la lupta corăbierilor, pentrucă ori ce s'ar întâmpla cu vasul cel vechiu, îi este indiferent, fiindcă comoara cea mare a istoriei omenimei, cultura, nu mai este pe ea. Poate deci pieri.

Da, poate pieri, dacă viața se poate lipsi de ea. Năcazul înse nu e, că ar peri creștinismul din lipsa culturai, ci întors: piere cultura, fiind că s'a desbinat de creștinism.

Acest lucru creștinătatea apostolică nu-l poate suferi. Cultura, în sfârșit, e un cuvânt abstract și trăește în oamenii așa numiți »de cultură« sau »culți«, va să zică în oamenii înstrăinați de creștinizm, cari călătoresc în altă corabie și ne strigă: »In corabia lui Petru e religiunea, la noi e cultura«. Faptul acesta însă e pierirea lor, dar și durerea noastră.

De aceea eu cutez a pune întrebarea: fost-am noi apostolii acestei culturi străine, fost-am apostolii, cari să fi știut arde, lumina, înțelege, încălzi, aclimatiza, compătimi și iubi? Fost-am? pentru că de astfel de apostoli e lipsă! Aceasta cultură poate fi iubită și admirată și cu toate monstruositățile ei putem prețui curentul ei de viață, care e plină totodată și de multe și mari daruri. Sufletele omenesți sunt încordate de dorirea unor ideale nobile, spiritul omenesc desfășură o muncă uriașă și aspirațiunile sale îndrăznețe, întru rezolvarea problemelor, și-le încordă până la extrem. Nu se îndestulește cu reinvierea caldă a trecutului, trece peste zăgazurile măsurilor de prevențiune negativă, cum este oprirea, izolarea, retragerea. Cere muncă și lucrare pretutindena, în toate ramurile culturai, în știință și artă, ca și în construirea tehnică și crearea așezămintelor sociale. Tot asemenea muncă pozitivă pretinde și în cultivarea vieții religioase, în ce privește dogma, și sentimentul.

De aceea, conform cerințelor culturale, trebuie să apropiem vechile adevăruri de simțul modern; trebuie să ne validăm educațiunea, cultura și moralitatea noastră superioară, ca lumea să vadă prețul practic al creștinismului.

Da, toate acestea trebuie să le facem, pentru că, cu toate cucerile culturai de azi, omul modern nu este fericit, și e curată nebulie, dela el, dacă de dragul căilor ferate și a liniilor maritime, și-ar uita de acea *Via Sacra*, pe care fiește care trebuie să meagă, pe jos și desculț, înaintea Domnului și Dumnezeului său. E nebulie a lăsa, ca inima să se vestejească de cultura

intelectuală și să se facă martira insuficienței principiilor declarate și sărbătorite de lume.

Energia morală a culturii de pe pământ e tot așa de insuficientă, pe cât de insuficientă e căldura pământului pentru *flora și fauna* sa. Viața sufletească degeră, dacă se întoarce dela razele de soare a Spiritului lui Dumnezeu. Cultura are lipsă de lumina lui Christos, pentru a deștepta focul prometeic al rațiunii; și are lipsă de brațele lui Christos, pentru a crea fericirea pe care o dorește.

Să înțelegem deci situația; să așezăm creștinismul în lumea culturii de azi, creând o cunoaștere și pricepere cores-punzătoare adevărilor celor vechi și validându-le în simțirea modernă. Trebuie să împreunăm natura cu lumea su-pranaturală, libertatea cu auctoritatea, scopurile pământene cu scopul etern.

Să nu improvizăm abisuri, ci să clădim punți trecătoare peste ele. Să nu ascuțim contrastele între biserică și cultură, și să nu identificăm cauza culturii cu necredința; din contră să mergem spre ea, și să ajutăm sufletele nemulțamite cu cultura profană, să le ajutăm cu puterea străveche și cu căldura de Rusale a credinței noastre adevărate și profunde.

Având odată aceasta nizuință, vom ști găsi măsura dreptei și cuvenitei acomodări. Doar precum simțul bisericesc a știut să se afle în epoca sfântului Pavel, a împăratului Iustinian, a lui Carol cel mare, sau în veacurile mai din urmă a evului mediu, vom găsi tonul potrivit și astăzi, doar biserica este apostolică și universală. Și trebuie să aflăm tonul potrivit, pentru că e sigur și adevărat, că în simțire și gândire ne deosebim de simțirea și gândirea medievală. Instituțiile noastre sunt altele; situația de drept și socială a omului s'a schimbat; cu ea s'a schimbat încâtva și psihologia lui. Lucrarea și înaintarea este deviza timpului nostru; și noi toți suntem plini de simpatie față de acest spirit lucrător și progresist. Nu ne identificăm cu cultura timpului lui Iustinian-Impăratul, a lui Carol-Cel-Mare sau cu cultura evului mediu, pentru că vedem, că în fiecare epocă resar simburi sănătoși și roditori și lumea e plină de

impulsuri puternice. De asemenea nici cu credința și nădejdea noastră nu rămânem nămoliti pe malurile pustii ale trecutului, ci toate comorile ni-le trecem în prezent. Nu suntem preocupați față de valorile intelectuale și etice ale timpului modern, succesele lui nu le ignorăm, nici în știință, nici pe terenul cultural, ci le introducem în sfera vieții noastre supranaturale și ori ce nobilitare a naturii frumoase o socotim drept îmbogățire a lumii noastre sufletești.

În credința și nădejdea noastră ne ridicăm pe de asupra naturii, dar în același timp ne punem într'un contact viu cu viața, cu știința și cu cultura, ca viața noastră creștinească să ne-o petrecem, nu într'o pasivitate somnoroasă, ci într'o activitate practică.

Cred și eu, că aci se pot întâmpla conflicte și contrarietăți, deosebiri de vederi și opinii, dar problema numai acela o va rezolva, care profesând vechiul creștinism, își va cere tare și cu nădejde partea sa activă în opera veacului al douăzecelea.

»A sta neclintit pe temelii creștinesc în chestiunile de credință și morală, dar a trăi în lumea culturii veacului al XX-lea« iată problema, care trebuie armonizată, prelucrată și ridicată întru opinie publică!

Cu zelul aprins al sufletului apostolic și cu energia dragostei lui Christos, mă pun în mijlocul lumii culturale, nu mă uit îndărăt cu jind nici la Impărăția lui Justinian, nici la epoca lui Carol-Cel-Mare, nici la timpul lui Inocențiu al III., ci mă uit înainte, unde mă îndreaptă ideile lui Dumnezeu. Nu mă las să fiu esilat ori escumunicat din aceasta lume a culturii pe nici un titlu, nici al științei, nici al artei, nici al cerinței morale sau sociale. Îmi ridic cuvântul în fața acelor fanatici ai progresului, cari zic, în numele simțirii schimbate: »A D-voastră vreme a trecut; nu vă înțelegem limba«. Nu admit ca religiunea, biserica, să fie deportată pe »Insula Dracului«, nici deportația aceasta nu-i lucru curat. Cu atât mai mult mă voiui nizu a arăta spre acea religiositate și moralitate conștie, pe care trebuie să o așezăm în lume, precum și spre

acele elemente prețioase și acele multe și noue puncte de privire, cu care trebuie să ne împrietenim, pentru ca să ne putem înțelege și ajutama reciproc.

Astfel se va valida credința și religiunea noastră, și în lumea, modernă cu puterea ei veche de cucerire.

Trad: D. E. D.

Religiune conștientă.

Dorul înaintării nu dormitează, ci priveghează și scrutează neconținut. Are dispoziții de cucerire și nu-i permis să-i strigăm, că doară ar fi cucerit destul. Nu-i permis să-l muștrăm: »până aici, și mai departe nu!« — dimpotrivă trebuie să ne nizuim, ca și pe terenul religios să câștige o cultură superioară; ca aceasta să nu fie, unilateral, numai cultura rațiunii, ci spiritualizarea omului întreg.

În privința aceasta stăm rău; sunt puțini oameni de o religiozitate cultă; sunt puțini de cei cu o cultură profundă, multilaterală și religioasă.

Noi pretindem o religiozitate dezvoltată, cultă. Cu facultățile și pornirile noastre noi suntem în lume și trebuie să ne validăm în mijlocul ei; trebuie să ni-le dezvoltăm; e bine deci, dacă știm mult, cât de mult, aceasta e știința; dar trebuie să formăm lumea după ideile și idealele noastre: aceasta e tehnica și arta; trebuie să și facem binele și să ducem o viață nobilă: aceasta e morala; cu D-zeu, Domnul și Părintele nostru, trebuie să intrăm în legătură și să trăim nu numai o viață nobilă, ci și o viață dumnezească, aceasta e religiunea.

Acestea sunt cele patru elemente a lumii sufletești, cele patru aripi de serafim ale sufletului. Toate patru trebuie să se încoarde armonic, pentru ca să poată forma norocos viața. Trebuie să știm, ca să cunoaștem adevărul; trebuie să formăm frumosul, să cunoaștem binele și să trăim întru Dumnezeu. Acestea nu e permis să le desbinăm, nici să le izolăm. Dacă le desfacem de oaltă, sfășiem viața; dacă le izolăm stingherim sufletul.

A împreuna aceste direcțiuni sublime: aceasta e devisa.

Arta și morală ușor se pot acorda cu cea mai profundă și mai intensivă religiozitate; ba chiar în adâncimile religiozității li-se deschid lor isvoarele bogăției; în ea își găseșc taina avântului și puterii lor. Arta, mai ales poezia, se cufundă în nemărginit, ca din patria reală a frumseții și dreptății, să aducă foc și lumină; asemenea și morala în strălucirile idealelor găsește isvorul a tot binele și a toată legea morală; din privirea bolții albastre a acestei lumi își primește ea motivele cele mai puternice, inspirațiunile cele mai generoase, pentru fapte bune.

Înainte de toate însă e de lipsă, ca nici când să nu punem religiunea în contrast cu știința și cultura. Comori dumnezeiești sunt acestea. Dumnezeu ne-a dat calitățile intelectuale, ca să le dezvoltăm, și ca bunăstare și putere să vie în urma lor. Dumnezeu ni-le-a dat, ca să ne ajutăm cu ele. Sunt adânc convins, că multe obiecțiuni făcute împotriva providenței dumnezeiești trebuie să le resolvăm astfel, zicând: Da, sunt multe năcazuri în lume; e grozav chaosul suferințelor și omul ușor să tulbură în credința și încrederea sa în D-zeu; dar, oameni buni, ridicăți-vă la un punct de vedere mai înalt și vor dispărea toate greutățile. De aceea sunt atâtea năcazuri, pentru că nu ați întrebuițat toate puterile și toate putințele, cari vi-le-a dat D-zeu spre învingerea năcazurilor. D-zeu ni-le-a dat, ca să ne ajutăm pe noi înșine; la lucru deci, să le desfășurăm, și multe rele vor dispărea de pe pământ.

Cu tehnica trebuie să facem, să înceteze esundările și inundările apelor; cu igiena, să scadă boalele lipicioase; prin desăvârșirea comunicațiunii și a instituțiunilor, să evităm foametea. Trebuie să luptăm în contra accidentelor nenorocite; contra fulgerului să ne apărăm cu parafulgerul; contra trăsnetului cu paratrăsnetul, contra grindinei cu tunurile de grindină. Trebuie să ne apărăm; D-zeu voiește aceasta, pentru aceea ne-a dat putere și putință de apărare, spre a ne face o lume mai frumoasă și mai bună.

N'are drept deci *Guyau*, care zice că asigurarea, care s'ar estinde asupra tuturor împrejurărilor vieții, ar fi anteluptătorul cel mai puternic al liberugetătorilor; dimpotrivă, o lume mai bună ne va ajuta mai bine la înțelegerea mai profundă a ideilor dumnezeiești; în lumea această mai bună s'ar reslăți mai bine, mai adânc și mai frumos marea aceea a sufletului, în care se reoglindește ceriul și viața cea fără de moarte.

Să se respândească deci prin dezvoltarea facultăților noastre intelectuale o cunoștință mai frumoasă și mai adâncă

despre D-zeu, și prin desfacerea forțelor noastre puternice să realizăm ideile mai ascunse ale lui D-zeu. Mai de mult pornirile acestea erau socotite, de sufletele timide, drept rebeliuni de ale lui Prometheus, noi însă și cea mai adâncă pricepere o împreună cu credință și dragoste. Ei în progresul minții vedeau o răsvrătire fiind că inima lor era prea mică pentru aprețierea corectă a acestei mărimi sufletești.

Voim să ne emancipăm deci de ignoranță, de miserie și năcazuri, pentru ca să ajungem și pe aceasta cale mai aproape de D-zeu. Din ce mai conștient și mai cult este, omul înțelege că trupul, după fiziologia sa, este ferecat în necanismul cel mare al universului, dar mintea, inima și spiritul lui se ridică sus peste el.

»Wir alle sind weltüberlegen«. Conștiența noastră se ridică peste lume mai sus decât Himalaia peste oceanul indic; și ajunge dincolo de stele.

Dacă tăgăduim existența lui D-zeu și a sufletului, inevitabil ne trezim robii celei mai absurde și neînțelese contradicții, și ca un vifor se pornește mânia chinurilor, nedumerilor și pustietăților din lăuntrul nostru. Acesta este chinul acela alui Prometheus, în care nu este nici un pic de fericire, nici o armonie și nici o frumseță. Măcar că frumseța și armonia este caracteristica universului, apoi poate ea să lipsească din cununa universului, din conștiență? Nu poate lipsi, și nici nu va lipsi, atunci, când nu numai singură mintea, schiopătând, ci omul întreg pornește la drum, ca să înțeleagă și să priceapă lumea.

Dacă recurgem la învețăturile istoriei, ajungem la aceeași concluzie: și nu e permis a sărăci și a vestezi viața omenească cu exclusivismul culturai profune. Viața religioasă, dumnezească este cel mai călduros curent al omenimei. În lupte titanice, demonice, s'au încercat să-l zdrobească. L'au ars ca pe o rană infectă, și l'au disprețuit drept o inferioritate. L'au versat cu accidele omorătoare ale criticei și ale satirei...

O filozofi orbiți, o cărpaci ai culturai! Ei n'au cunoscut sufletul omenesc. Măcar că chiar și în abnormitățile, și în rătăcirile sale ar fi putut să cunoască acea putere străveche, ireductibilă, care se validează în religione.

Umbra și întunecul rătăcirii umblă în urma sufletului; aceasta este inevitabil, pentru că religionea apucă problemă vieții chiar dela rădăcină, și îndreptând privirile spre lumea de dincolo, spre viața necunoscută de după moarte, deșteaptă lu-

mea primijdioaselor simțiri și pasiuni, de sub a căror înriuire cu greu se poate scăpa. Dar nu frica, nu plăcerea, nici iubirea, a creat religiunea, ci inima întreagă; ear frica, plăcerea și iubirea au conlucrat numai, ca noi să cunoaștem relațiunile acestea vecinice și nemărginite ale existenței și vieții, pe cari religiunea le îmbrățișează. Nu era de lipsă ca religiunea să fie inventată, ci descoperită; nu trebuia să o escugete cu ajutorul fantasiei, ci trebuia aflată, vezută, prin inspirațiunea sufletului. Istoria universală a sufletului este o cădere în genunchi, o mărturisire. »Doamne — sună mărturisirea — nu ne putem ascunde dinaintea Ta.«

Atâția și atâtea ne seduc, ne înșală, ne amăgesc, ne fură, dar sufletul nostru nu se poate desface din brațele tale. Dă-ne darul teu, ca să ne putem freca ochii de aceste fantasmagorii febrile, și să ni-i putem deschide, cu încredere și iubire spre tine, și să putem zice cu bucurie: Doamne, Părinte; tu ne iubești, că ne ai creat; condu-ne, ca să ajungem și să ne odihnim întru Tine.

Se recere deci ca să ne avântam spre marea largă și adâncă, și să ne ridicăm și viața religioasă la un grad înalt corespunzător culturai noastre de azi. Și aceasta se va ridica, dacă va fi cât mai adâncă, cât mai lăuntrică și cât mai conștientă. Ear dacă nu ne cultivăm și viața religioasă, atunci viața sufletului nostru va fi unilaterală și ușor ne vom pierde echilibrul.

Dacă o față a sufletului nostru, — cea întoarsă spre lumea reală — se va cultiva, ear lumea înălțimilor și adâncimilor se va uita, atunci viața noastră va fi plictiseală sarbădă fără avânt, atunci isvoarele sentimentelor adânci, emoțiunile cele dulci vor seca întru noi. Aci cultura nu ne ajută nimic. Ea, în sine, nu-i în stare se înalțe și să mulțamească pe cei mai mulți, tocmai pentru că nu varsă armonie și odihnă în viață. Incetul cu incetul omul se face scheptic și fără nici o voie.

Să nu păcătuim deci în contra naturai noastre însași; ci să-i desvoltăm facultățile în toate direcțiunile; să desfăcem aripile celor mai profunde și mai puternice dorințe cari ne duc la D-zeu. Să fim convinși, că e o direcțiune foarte superficială aceea, care bunurile cunostințelor numai pe prețul pierderilor inimei le a câștigat. Nu-i adevărat nici cea ce zice filozoful german: »Das Herz ist das enizig reelle Surrogat für das Genie« »Nici vorbă. Prima și cea mai îndispensabilă cerință nu se poate numai »surrogat,« cu ori ce genialitate ar pune o alături.

Schintei albastre.

De Maxim Gorkij.

Am auzit povestea aceasta pe malul mării, la A keimän în Basarabia.

Odată sara, după ce s'a gătit peste zi cu culesul viilor, mergea spre țerm o ceată de Moldoveni, cu cari lucram; și eu' cu bătrâna Isergil am rămas înapoi sub umbra deasă a butucilor de vie și așezați la pământ ne uitam la ceata oamenilor pribegi, ce se pierdea în negura adâncă a nopții și în frunzișul întunecos.

Mergeau cântând și rizând; bărbații — cu fața roșie, cu mustața tare și neagră, și cu plete dese ce picau în unde până pe spate, îmbrăcați în sumane scurte și ismene largi; femeile și copilele — mai vesele și mlădioase ca niște vergi, cu ochi albaștri întunecați și fețele tot roșe ca bujorul. Părul lor moale ca mătasă și negru era despletit și în vântul ușor și cald, care se juca cu părul lor, zingăneau monetele, ce atârnav de el. Vântul lin și regulat, numai câte odată se mânia și atunci începea să se răpeadă ca și un șuvoi asupra părului femeilor, ridicându-l în coame fantastice, cari fluturau împrejurul capului lor. Atunci păreau femeile ca niște zmeoaice din povești. Ele se depărtau tot mai mult de noi și noaptea cu fantasia ni-lă arăta tot mai frumoase.

Cineva cânta pe violină... o copilă cânta în prim alt lin și mișcător. Un riset în hohote resună... și fantasia prefăcu toate tonurile astea într'o ghirlandă de cordele de colori împestrițate, cari pluteau în aer peste figurile întunecate a oamenilor, ce se pierdeau în negură.

Aerul era adăpat de mirosul aspru al mării și de evaporareaz grasă a pământului, care tocmai acuma sara se umezise bine după ploaie. Și acuma încă mai pluteau pe cer crâmpiei de nori bueci, arareori formați și colorați, ici — ușori ca nori de fum, albaștri-întunecați sau cenușii-albaștri, colo, mai grei ca niște dărâmături de stânci, lincezi-negrii și castanii-întunecați. Cât de prietenoase priviau printre ei frânturi de cer albastru, țintuite cu stele aurii. Și toate acestea — sunetele și miremele din aer, norii și oamenii, erau un farmec atât de frumos, însă trist, era ca începutul unei povești mi-

nunate. Totul miraculos și armonios, dar ca și cum ar fi fost împiedecat să se desfășoare mai departe și muria pentru că era așa de puțin vuet, zgomot viu și viguros, care cu timpul să se ridice tot mai viu, dar zgomotul ce domnia aici, resuna ușor, de multe ori se întrerupea, apoi se perdea cu totul depărându-se, apoi iarăși se trezia în suspinuri triste, ca și când ar fi voit să se plângă despre ceva, poate despre noroc, care-i așa de neînchipuit și de nestatornic.

Toate acestea le observam și în sufletu-mi resăriau rând pe rând gânduri fantastice: așa fi vrut să mă prefac în pulbere și apoi vântul să mă poarte pe unde numai el știe... așa fi vrut să fiu un fluviu cald, să curg peste o stepă și să mă revars în mare și apoi ca o pâclă cu coloare de opal să fiu iarăși ridicat în cer, așa fi vrut să fiu și eu ceva din această jalnică și fermecătoare noapte... dar eu eram trist, fără să știu de ce.

»De ce nu te-ai dus și tu cu dânșii?« mă întrebă, pe rușește, bătrâna Isergil, ridicând capul într'un semn întrebător.

Vremea a îndoit-o pe bătrâna, a făcut-o cu jumătate mai mică, de cum era, și ochii ei de odinioară negrii ca întunerecul, lăcrămau și erau păinjeniți. Vocea-i uscata numai vibra, scârțea, ca și cum bătrâna ar fi vorbit cu oasele ei. Nici că putea să vorbească altfel, doară o apăsa pe umeri o mulțime așa de mare de ani!...

»N'am putut merge« răspunsei la întrebarea ei.

»Uf!... Voi Rușilor, veniți pe lume ca niște moșnegi. Toți sunteți posomorîți ca niște demoni... Copilele noastre se tem de tine... și tu doară ești tinăr și voinic...»

Luna resăria. Era mare și roșie ca o vatră de jăratec și se părea că se trezește de pe sinul acestei stepe, care a înghițit în viața ei atâta carne de om, a beut așa de mult sânge, din care a crescut așa de mare și grasă. Umbrele frunzelor picau ascuțite pe noi și ne acoperia, pe mine și pe bătrâna, mișcându-se încet. De a stînga noastră treceau de asupra stepei umbrele norilor, printre cari pătrundea lumina albastră a lunii, făcându-le mai străvezii și mai senine. Abia se mai auzeau sunetele dela mare până la noi: când plîngea violina, când o copilă rîdea, când câte un fecior cânta în bariton mlădios și toate acestea se amestecau la mal cu ciocnetul ritmic al valurilor.

»Ia, uite, colo merge Lara!«

Mă uitai unde arăta bătrână cu mâna tremurândă și cu degetele strâmbe și zării: treceau umbre, multe, multe... și una din ele mai întunecată și mai deasă, decât celelalte, sbura mai repede și mai pe jos decât surorile ei; era umbra unui nor, ce plutea mai aproape de pământ și mai repede.

»Nu-i nimene« zisei eu.

»Tu ești mai chior decât mine, măcar că eu is așa de bătrână. Ia, vezi-l, cel negru ce fuge prin stepă«.

Mă uitai încă odată, dar nu era decât umbra de mai nainte. »E o umbră! De ce o numești Lara?«

»Pentrucă-i el. Chiar numai ca o umbră îi el — doară îi vreme de atunci!... Sunt mii și mii de ani de atunci... și soarele i-a uscat trupul, sângele și oasele și vântul îi împrăștie pulberea. Vezi, ce poate face D-zeu cu un om pentru mândria lui!«.

»Povestește-mi cum s'a întâmplat!« o rugai eu pe bătrâna, pentrucă presimțeam înainte marea tradiție, ce s'a zămislit în stepa aceea.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

»Au trecut multe mii de ani, de când e povestea noastră. Departe, departe, dincolo de mare spre soare-răsare, e țara unui riu mare, și în țara aceea are fiecare frunză de pom și fiecare pai, atâta umbră, cât îi trebuie unui om, ca să se ascundă bine sub ea de arșița soarelui, căci acolo îi minune de cald.

Așa de roditor e pământul în țara aceea.

Acolo trăia o seminție de oameni voinici și bogați și se ocupau cu vânatul fiarelor sălbatice. Mergeau la vânat, — cântau și se veseliau cu copilele, frumoase ca focul. Odată în timpul mesei sbură un vultur din înaltul ceriului și răpi pe una din ele, cu păr negru, și frumoasă ca noaptea. Bărbații neamului aceuia aruncară săgeți după el, și ele se înturnară plângătoare spre pământ. S'au dus apoi s'o caute, dar n'au mai găsit'o. Și cu timpul uitară de ea, cum toate se uită pe pământ«.

Bătrâna scoase un suspin greu și tăcu. Voacea-i scârțindă avea un timbru, ca și cum ar fi mărâit în pieptul ei veacurile uitate și inviate prin umbra amintirilor. Și marea

acompania încet începutul acelei poveşti bătrâne, născută poate chiar pe malul ei.

»Şi după douăzeci de ani a venit ea singură înapoi, dară slabă şi istovită de puteri, şi avea şi un copiluş frumos şi voinic, cum era ea înainte de douăzeci de ani. Când o întrebă, unde a fost, ea povestea că vulturul a dus-o în munţi şi a trăit cu dânsa ca şi cu femeea lui. Doară ăsta era fiul lui, şi tatăl seu nu mai trăia, căci când a slăbit el şi a simţit că moartea-i este aproape, s'a ridicat pentru ultima oară spre cer şi strângându-şi aripele, pică greu pe colţurile ascuţite de stânci, pică pe ele şi se sdruncină de moarte...

Toţi se uitau plini de mirare la feciorul vulturului şi vedeau că samănă cu dânsa, numai ochii lui erau reci şi fuduli, ca şi regele paserilor. Şi ei vorbiră cu el; el le răspundea, când vrea, ori tăcea, şi când venira bătrânii neamului, el vorbea şi cu ei, ca şi cum ar fi vorbit cu cei de o samă cu dânsul. Aceasta lor nu li-a plăcut şi s'au simţit atacaţi şi-l numira săgeată neîmpănată, cu vârf neascuţit, zicându-i, că pe dânsii mii şi mii de aceştia ca dânsul i-au onorat şi s'au supus lor şi de două ori mai bătrâni. Dar dânsul li-a răspuns cu o căutătură îndrăzneată, că alţii de tagma lui nu sunt, să caute o lume întreagă; şi dacă i-au şi onorat toţi — el nu vrea s-o facă.

O!... Ei se făcură foc de mânie şi începură să strige:

»El n'are loc între noi! Ducă-se unde-i place«.

El începu să rădă şi se duse unde-i plăcu, — la o fetiţă frumuşică, se duse la ea şi o cuprinse. Dar ea era fiica unuia dintre cei bătrâni, cari l'au judecat. Şi măcar că el era frumos, ea îl respinse, temându-se de tatăl ei. Ea îl respinse şi se duse de lângă el, dar el o prinde şi trântind-o la pământ, o calcă cu picioarele pe piept, până a început să-i bulbucească sângele pe gură; ea suspină adânc, se svârcoli ca un şarpe şi muri...

Toţi câţi o văzură, rămaseră înţepeniţi de frică, pentru că pentru prima oară văzură chiar înaintea ochilor lor o femeie ucisă așa. Tăcură mult timp... cu privirea asupra celei ce zăcea moartă, cu ochii deschişi şi gura sângerată. Ea cerea răsbunare dela ucigaşul ei, ce sta neclintit, rece şi fudul, fără să plece măcar capul. — După ce se treziră din ameţeala lor, îl prinseră şi-l legară, apoi îl lăsară deocamdată așa, până să hotărască o pedeapsă, pentru că credeau că deodată moarte — e prea puţin pentru el; şi nici pe el nu l'ar înjosi, şi nici ei nu s'ar mulţumi«.

Noaptea grăbia, se îndesa cu iuțeață și, plină de șoapte stranii și ușoare, lua un colorit tot mai fantastic. Melancolic strigau șoarecii de stepă, grierii cântau în vie, frunzele șopteau în freamăt, și luna plină, stăpâna nopții, mai înainte roșă ca sângele, depărtându-se de pământ, revarsă tot mai puțină piclă albastrie peste stepă....

»Și ei s'au adunat la un loc, ca să găsească o pedeapsă, care să fie tot așa de mare ca și vina lui. S'a propus ca să fie legat de coada cailor și așa să-l sfârțice — dar se păru că-i prea puțin; toți deodată să sloboadă în el săgeți, dar și asta nu era destul; să fie ars... dar fumul de pe rug îi vor împedeca, ca să-i vadă destul de bine chinurile; multe s'au propus — dar nu s'a aflat nimic de așa măsură, ca să le placă la toți și să-i mulțumească. Și maică-sa ședea îngenuchiată înaintea lor și tăcea, pentrucă n'avea lacrimi și nici vorbe, cu cari să-și apere fiul. Au grăit ei multă vreme, când într'un timp zise un bătrân după multă chibzuire: »Să-l întrebăm de ce a făcut fapta asta?«

Și dâșii întrebară. El răspunse: »Deslegați-mă! Doară n'o să răesc cu voi legat?«

Și când îl deslegară, dâșul îi întrebă: »Ei, ce vroți voi?« Așa i-a întrebat ca și când ei ar fi fost niște robi.

»Tu știi ce vrem« vorbi bătrânul.

»La ce să vă mai esplic cele întâmplate?«

»Ca să știm. Ascultă, închipuitule, tu mori îndată... spune să știm măcar de ce ai făcut, ce ai făcut? Noi rămânem în viață și aceasta ni-i de folos, ca să ne înmulțim știința«.,.

»Bine, eu vă spun, deși singur nu știu bine, ce s'a întâmplat. Mi-se pare, că am omorît-o... pentrucă... m'a respins... si eu doară aveam lipsă de ea«.

»Dar bine, ea nu era a ta« ziseră bătrânii.

»Vouă vă trebuie numai ceea ce e al vostru? Eu văd, că omul are numai gura, mâinile și picioarele lui., și totuși se face stăpân peste animale, femei, țări... și peste câte altele...

Bătrânii îi ziseră, că pentru ceea ce ia, plătește omul cu sine însuși: cu mintea și puterea, cu libertatea și cu viața.

Mult timp mai vorbiră dâșii cu el, și din răspunsurile lui pricepură, că dâșul în naivitatea lui se crede cel dintâi de pe pământ și afară de dâșul nu vede nimica. Păru chiar tuturora grozav, când auziră, cărei singuritați se dedicase. Să

n'aibă nici neam, nici mamă, nici fapte, nici vite, nici animale și nici nu vrea să știe de astea».

Râsetul frumos și voios al fetei resuna dela țerm... cineva cânta acuma în tenor înalt. Câte odată se amestecau și alte voci, și atunci sunetele întraripate sburau în aer, se depărta tot mai mult... și se pierdeau deodată, ca și când le-ar fi prins cineva pe toate și le-ar fi ascuns...

(Urmează)

Trad: I. Torouțiu.

Din bătrâni.

În biserica din Tic, comitatul Clujului, este o inscripție latină-slavonă săpată în lemn de asupra ușii dintre tinda muierilor și naia bisericii. Inscripția se cetește astfel:

ANO DNI 1641. RAKONZY DVRI vz —

Vo imenie otca i Synu i soversenien sviatago ducha soversi se (sij sv. chram) sešestvijem sviatago ducha sotvovy rab Bozij Dan ize na Gorna.

(Pe românește: În numele Tatălui și Fiului și săvârșitorului sfânt Spirit, s'a ridicat aceasta biserică în sărbătoarea sfântului Spirit. A făcut-o robul lui D-zeu Dan, din Gorna (?))

*

La biserica din Arghiș, aproape de Tic, e creată pe bărnele din afară, lângă ușa bisericii aceasta scrisoare:

Aceasta sftă besearecă s'au făcut prin strădania și cheltuiala noastră Ioan Lehenii paroch și Cozma Anastasie preuteasă. An. 1814.

— **Din afară.** Ni-se scrie: »*Pimen*« se chiamă acel domn, care anul trecut scria în »*Orizontul*« articlii și notițe foarte vrăjmașe despre biserica noastră unită. Din cei publicați despre autonomia bisericei rom. gr.-cat. am cunoscut cu siguranță, că autorul nu poate fi altul, decât un anumit domn, la noi unic în felul său. În nr. ultim al »*Orizontului*«, în o notiță la adresa »Unirei«, apără între altele, faimosul caz dela Comloș și promite că asupra cazului va reveni separat. Aceea o face acum în broșura: »Toleranța (!) bisericească la îngroparea eterodoxilor« sub numele său propriu, d-l Dr. Stefan Pop, paroch în Jezvin.

Broșura aceasta nu e vrednică, să ne ocupăm de ea. Cazul, de care se ocupă, e cunoscut, fiecare l-a judecat după cum l-a putut înțelege din comunicatele gazetelor; publicul a trecut peste el demult la ordinea zilei! Nu merită să ne ocupăm nici de stilul nesuferit, limba curioasă, modul de citare neobicinuit, de care se folosește în toate scrierile sale d-l Stefan Pop. Unic, de ce vrem să ne ocupăm aici, e persoana autorului Dr. Stefan Pop.

Aceia, cari îl cunosc pe autor în persoană, știu, că e un om foarte capacitat, cu multă știință și de o lectură extraordinară la noi. Știu și aceea, că încă nu demult d-l Dr. Stefan Pop era un »catolic« așa de mare, încât avea și înfătoșarea popilor catolici, rași la față. Fructul calităților de mai sus a fost cartea sa, apărută în 1903 ca răspuns cărții lui Dr. George Popoviciu, despre Unirea Românilor. O carte mai »catolică« ca asta, rar află la noi. Nu știu apoi cum, omul nostru a început a se, schimba. Poate ceva iluziun dispărute, ceva așteptări neimplinite, ori ce poate fi cauza, că și-a pierdut toată însuflețirea pentru biserica sa și acum șerb unor interese străine, cu mult sarcasm și

pesimizm apără lucruri contrare bisericei unite.

Din istoria d-lui Dr. S. Pop una se poate învăța. D-l Pop ca cleric și ca preot tiner era un om, care cu mult zel și cu multă însuflețire se pregătea întru un luptător cât mai harnic al bisericei sale. Încă ca cleric cetea, scria, lucra înfocată; ca preot în continuu își aducea cărți, reviste și cetea, făcea notițe, având planuri pentru lucrări mari, cu cari să promoveze vaza și autoritatea bisericeii sale. Ce a fost cauza averziunii de pe urmă? nu se știe. De sigur însă, a avut și asta cauza sa. Să învețe din istoria d-lui S. Pop mai marii nostri, dar mai ales aceia, cari totdeauna în jurul lor fiind, sunt sfetnicii lor, să prețuiască oamenii de tineri și să le dea totdeauna atenția cuvenită. Când eram teolog IV-anit îmi sfătuia bunul nostru rector, că dacă eșim în viață și ajungem în curțile arhierieilor, să atragem atenția totdeauna asupra celor mai retrași, cari poate nici vreme, nici bani, nici voie nu au, să umble prin curtea episcopoească, pentru a se învățî pe acolo, dar cari, dacă sunt oameni devotați, sunt cei mai vrednici de distincții și promovări. Cu asta numai atâta vrem să zicem, că e chestie esențială pentru biserica noastră română unită că în viitor, ce luptători, ce ostași va avea. Iar spre scopul acesta e neapărat de lipsă, că mai marii nostri să se îngrijească în primul rând de aceea, că tinerii nostri, zeloși și cu devoțiune, să-și poată afla modul, de a continua în direcția aceasta și de a fi luptători vrednici ai bisericeii noastre.

Altcum nu se pierd numai persoane, ca »*Pimen*«, ci înșasi cauza pe care o părăsesc acest fel de fii.

b.

— **Iezuitizmul.** »Sămănătorul«, nr. 17 Iunie v. publică, dintr'un manuscript postum, »Cugetări« de

Adina Gr. Olănescu. Intre acelea, la locul penultim, cetim una, care sună din cuvânt în cuvânt așa:

»Catolicismul este cu totul supus jezuitismului; iar jezuitismul are de normă stăpânirea conștiințelor, grație principiului supunerii oarbe. Este înspăimântător de a măsura cu gândul primejdia, în care se află civilizațiunea actuală în luptă cu o putere atât de bine organizată și atât de lipsită de scrupul, ca jezuitismul, având în mână, prin clerul catolic, conștiințele atâtor milioane de oameni«.

Am remarcat multe idei bune în cugetările repozatei Adina Olănescu și vom reproduce unele din ele. Asta însă ne-a surprins. Nu avem nici în clin, nici în mână cu jezuitismul, totuși în interesul adevărului și pentru informarea publicului, reflexiile acestea ni-se impun.

În lumea de azi jezuitismul este o temă, pe care multor le place a călări, chiar și la noi, grație exiezuitului conte Hoensbroech, pe care-l aprecia foarte mult acum câțiva ani învechita »Arhivă din Iași«. Cei mai mulți însă, cari atât la străini, cât și mai ales la noi, vorbesc despre jezuiți, nu numai că nu au văzut încă jezuit viu, dar nici scrierile, nici faptele lor nu le cunosc în mod autentic, ci numai din povești și zvonuri superficiale și totdeauna tendențioase. De fapt ce e jezuitismul? E un simplu ord călugăresc, ai cărui membrii sunt cu totul lăpădați de lume și depun vot special, că distincții ierarhice, aici pe pământ, nu primesc. Așa au fost ei dela început și e drept, că prin organizația lor bine disciplinată au devenit cei mai devotați luptători ai bisericii și au dus reacțiunea contra »reformației« la o izbândă mare. La dispoziția lor erau: scaunul de mărturisire, amvonul și școala. Succesele mari ale bisericii au atras din partea lumii de atunci

un odiu mare asupra iezuiților așa că în a. 1773 papa Clemente XIV. a fost silit să șteargă formal ordul iezuiților. După aceea însă s'a înființat iară și subsistă până azi în toate țările apusului, precum și în misiuni esterne.

Cei mai mulți dintre ei se ocupă cu misiuni, adică cu predicarea evangheliei. Alții susțin școlile ordului: Univerzități, la noi în Ungaria 2 gimnazii. Școlile lor sunt la un nivel înalt de model peste tot. De aici se poate înțelege, că după ce în secolul al 18. au fost expulzați din mai toate țările europene, protestantul Frideric-Cel-Mare i-a primit în țara sa și a dat școlile în mâinile lor. Mai au diferite institute științifice și de artă: laboratoare fizice, observatoare astronomice, etc. O mare palmă i-s'ar da aceluia, care vorbește despre primejdiile civilizației moderne, când i-s'ar spune, că anul trecut o catastrofă de vulcan în apusul Indiei numai pentru aceea nu s'a încunjurat, că nu au ascultat de observatorul iezuiților. Apoi câți oameni de știință, specialiști în fizică, naturale, chimie, matematică, în diferitele arte, se aleg din ordul iezuiților.

Toți sunt însă ostași buni și credincioși ai bisericii, e drept și prin tranșii e biserica așa conzervativă și înrădăcinată în multe așezăminte vechi și asta poate fi adevăr dureros. Pentru aceea au iezuiții mulți dușmani chiar și între cei mai buni ai bisericii. Și aceea e drept, că între ei se află reprezentanții unor teorii, cele mai extreme în științe la catolici, cum e Wasmann în biologie și Hummelauer pe terenul științelor biblice. Multe cărți ale iezuiților se află la Indice. Toate acestea însă nu le poate ști o damă, nu le știu mulți redactori de reviste științifice, dar mai pe sus nu le știe publicul mare. Acesta numai atâta știe, că iezuiții au o deviză: scopul sfințește mijloacele; dar nu știe,

că nu de mult un iezuit a pus un premiu mare pe sama aceluia, care va putea dovedi, că un iezuit s'ar fi folosit vre-odată de deviza asta, și până azi stă premiul neatins...

b.

— **Mărturisiri prețioase.** »Azi se întrunește comitetul Asociațiunei aradane, după un lung interval de inactivitate... Sunt câțiva ani trecuți dela cel din urmă semn de viață..

Cum s'a pierdut aceasta vreme pentru Asociațiune...?

»Cauza adevărată o aflăm în lipsa de interesare față de preocupări culturale, care s'a înstăpânit în anii din urmă în Arad, pricinuită la rândul ei și ea de o altă cauză, care o justifică (? »Răv.«) și o esplică. La noi toate forțele, toate energiile sunt angajate în politică. Pentru o muncă culturală astfel nu mai ajung. Am concentrat toată voința noastră, toate șilintele în luptele politice și am neglijat partea culturală de care este legat și *condiționat viitorul* și esistența noastră mai mult poate decât de succesul de multe ori steril al acestor lupte.

...Cea mai bună și mai înțeleaptă politică este întâi să ne luminăm poporul, să ne întărim înșine prin cultură românească și să întărim cu ea și pături tot mai largi din popor«. (Tribuna nr. 121 în primarticol).

Aceste mărturisiri mai constituie și un competent comentariu la primarticolul din nr. 149 al aceleiaș foi în care s'au arălat vederi tocmai contrare.

— **»Foarte cuminte«.** »Gazeta de Duminecă« din Șimleu, vorbind despre schimbarea săvârșită la »Lupta« zice:

»Ținem însă să spunem unele cuvinte cu acest prilej. Și le spunem. fiindcă noi am fost cei dintâi, cari am pledat mai cu insistență pentru »Lupta« și numai noi am afirmat, că ziarul partidului este cel dintâi ziar al nostru. Așteptările, cari le-am pus în el însă în fiecare zi ni-s'au împuținat. Cauzele sunt multe. Nu ne ocupăm cu ele. Ce s'a făcut însă acum s'a făcut foarte cuminte. Căci ar fi fost prea desastroos și prea penibil pentru noi, că mâne poimâne să vină presa maghiară și să afirme, că partidul n'a fost capabil să susțină un ziar«.

Chestiuni literare și culturale.

Sezon literar. — Anonymus Belae regis. — »Supplex Libellus Valachorum« și răspunsul lui Mat. Bolla. — Cula românească. — »Dracul în școală«. — Profesorul Ioan Rusu.

*

Zilele trecute s'au întrunit la Sibiu »secțiunile literare și științifice« ale *Asociațiunei noastre* »pentru literatura română și cultura poporului român«. Au ținut mai multe ședințe, și separat, și împreună sau plenare: secțiunea literară, cea istorică, cea economică, cea științifică și cea șco-

lară. S'au ascultat rapoartele tuturor secţiunilor, s'au desbătut şi s'au luat hotărîri. Mai târziu se vor publica acele rapoarte, desbateri şi hotărîri, din cari câteva au transpirat deja, şi vom câştiga şi noi o vedere generală peste starea de acum a literaturii, ştiinţei şi culturii la noi. Vom avea deci iarăş un scurt sezon literar — după atâta politică. Ziarele vor reproduce, de atâtea ori, acelaş raport, acelaş proces verbal, aceeaş propunere şi vor discuta-o, aprobând ori desaprobând, laudând pe unii, mai ales pe unii, şi trecând sub o binevoitoare tăcere pe alţii. În preajma adunării generale a »Asociaţiunii« aceste chestiuni vor preocupa, cu aceeaş matematică precizie, ca în tot anul, şi »marele public« românesc, iar după adunare, la câteva săptămâni, după ce vor resuna şi ultimele acorduri ale rapoartelor şi impresiunilor ziaristice, va reîntra toată literatura şi cultura în liniştea sa, lăsată — iarăş până la anu — în grija câtorva oameni, foarte puţini, cari scriu şi a câtorva, iarăş foarte puţini, cari citesc şi literatură.

Se apropie deci sezonul literar, foarte scurt, după care urmează iarăş a tot cuprinzătoare, a tot stăpânitoare, — însă nu prea roditoare — fatala politică. Acum deci e timpul pentru chestiuni literare, culturale; să folosim prilejul, așa de rar...!

*

La începutul istoriei noastre — şi al vieţii noastre — este chestiunea mare a origini şi continuităţii noastre; ea este în mare parte şi temeliea vieţii noastre politice şi morale, dela a cărei bună, liniştitoare şi hotărâtoare rezolvare, atarnă mult şi dezvoltarea noastră pentru viitor. Nu înzădar ea preocupă minţile celor mai aleşi ai noştri, cari au avut inimă pentru trecut, şi s'au gândit la viitor. Şi nu este incidental, că în epoca aceasta de clătinare, de transacţiuni neîncheiate, şi de dibuiri nehotărâte, prin care trecem, fără ţinte precize, s'a în-

negurat și chestiunea aceasta chiar și înaintea forului nostru de istorie.

De asupra acestei chestiuni, stă ca o umbră luminoasă și ca o taină mângâitoare: *Anonymus*.

Dar cine a fost acest *Anonim*, ale cărui povestiri sunt contestate de unii, susținute de alții. Chestia îi privește în primul loc pe istoriografii maghiari, ne atinge înse foarte aproape și pe noi, fiindcă el scrie, în parte, favorabil despre noi. Poate și de aceea a fost învăluit în taina anonimității și cufundat în umbra ce-l cuprinde dinaintea posterității.

Dăunăzi a mai apărut o broșură, ca adaus la cele multe cari s'au ocupat cu chestia lui *Anonymus*.

E scrisă de un pretins descendent al familiei lui *Anonymus*, și se susține, că acel tănuit autor nar fi fost nime altul decât *Măiestrul Paul, conte de Bazin și Szentgyörgy*,*) descendent al unei foarte vechi familii nobile, nu numai favorit, ci chiar înrudit cu regele Bela al III.

Născut la 1176, ca nepot al contelui Tamás, cumnatul regelui, a devenit finul acestuia, pe urmă favoritul lui și de mic a crescut în castelul regal din Berencs. La vârstă de 6 ani, contra vooi tatălui seu Alexandru, a fost trimis de moșul seu contele Tamas, la școli în Papa și Vesprim.

La vârstă de 16 ani scrie versuri pe cari le cetește din prilejul nuntei unchiului seu Buken, cu Elisabeta, fica regelui Bela, care a adus în și mai strânsă legătură de înrudire familia lui cu familia regelui; ca efect al versurilor, — în care reamintește pe cei bătrâni, veniți din Schitia, — e purtat pe umeri în triumf, de prinții și domnii cei tineri, ce erau la nunta regală. În Italia, la școli mai înalte, se împrietinește cu Cașpar Panza, nobil de origine spaniolă, cu care merge la universitate în Paris, căruia îi cetește scrierea sa despre resboiul troian. Se leagă tinerii prieteni să scrie studii istorice: italianul despre lupta contelui Henric cu principele Ulrich, pe urma căreia feciorii lui Henric au trecut în țara ungurească, sub Stefan I, cel sfânt, și au fost întemeietorii familiilor, din care se trăgea Paul, »*Anonymus*«, ear Ungurul se leagă a descrie ocuparea Ungariei de Unguri, și originea regilor arpadieni și a familiilor nobile mai de seamă. Ei se deobligă, că fiește care să trimită la cazul morții scrierea sa la familia celuilalt ca să o adaugă la scrierea ce a pecetluit pretinia lor.

*) Pál Mester, bazini és szentgyörgyi gróf, vagyis *Anonymus*, III. Béla állítólagos névtelen jegyzője (pretinsul notar anonim al regelui Bela III.) irta Szentgyörgyi György Gusztáv. Toldi Lajos, könyvkeresk. Budapest II. ker. Főutca 2. Tip. Kosch Árpád, Eperjes. 8° 22 pag. 1 cor. 20 f.

Crestături.

— »Elöre« din Cluj și »Albina« din Sibiu. Ziarul de 2 criări din Cluj prinde curaj contra Românilor. Se remarcase mai întâi atunci, când a prezentat pe dnii Dr. Frâncu și Dr. Dăianu drept niște »incendiari ai Ardealului« în ortăcia și la ordinul d-lui Dr. Vajda, tocmai atunci, când acesta deșteptase cu cunoscuta sa tactică toată furia presei maghiare. Se știe, că acest »raport« de fantazie s'a fost transpus prin firul telegrafic la ziarul »A Nap« din Budapesta, pentru a avea și mai mare echou în țară și a sili astfel pe cei vizați și pe nedreptul atacați să se declare. A urmat apoi pășirea pe față a colaboratorilor ei români cu seria nesfârșită de atacuri politice și personale contra »Economului« și a conducătorilor lui...

În situația absurdă ce a urmat, nu s'a găsit în toată presa noastră decât o tăcere simptomantică ori vădită tovarășie cu celebra foaie și redactorii ei maghiaro-români. Nu-i mirare deci că »Elöre« și oamenii ei, foarte avansați, dau înainte.

De unăzi — iscodind că protopopul Dr. Dăianu n'ar fi asistat — cum prescrie legea și cum i-au dispus superiorii — la depunerea jurământului învățătorilor, a încercat de nou, într'un mod hiperfuriuos să ațite toată ura.

»E scandalisitoare purtarea aceasta a protopopului român — scria. De ce nu ne strângem mâna pumn și de ce nu lovim în aceasta hordă nepratriotică? Până când vom suferi nemișcați, ca zi de zi să ne scuipe în obraz? De ce suferim acest ne mai pomenit terorism? E rușine că toate le răbdăm cu lașitate.

(»Elöre« nr. din 14 Iulie n. 1907).

Atâta erupțiune, întemeiată pe o simplă iscodire. Câtă ură meșteșugit trezită și tendențioasă alimentată trebuie să fie adunată acolo, unde și la o scornitură așa evidentă izbucnește cu atâta spasm.

Nu i-a fost destul desmintirea, ba nici n'a încrestat o și cu toate, că a trebuit să se convingă, că neadevăr a scris, n'a dat nici o rectificare, ci a replicat cu un nou atac — în contra »Albinei« și a conducătorilor ei. După »Economul« atacă »Albina«, după d-l Dr. Frâncu, pe d-l — George Pop de Băsești.

Sub titlul »Primejdia Maghiarilor din Ardeal« faimosul ziar, împodobit cu atâta ură, se alarmează de faptul, că »Albina« și-a duplicat capitalul și zice, că ea sistematic cumpără moșiile Maghiarilor, ca să le vândă Românilor. Iar pentru o astfel de »tradare« »ficsează« pe conducători, cum urmează:

»În direcțiunea băncii sunt tot conducători naționaliști espuși. Astfel este în direcțiune Dr. Ioan Mețianu episcop(?) Dr. Liviu Leményi, care la alegerile dietale din urmă a figurat ca candidat valah naționalist, și George Pop de Băsești, maghiarul renegat, care a fost oarecând vicepreședintele partidului Kossutist (a balközéppárt alelnöke) ear la ațerile din urmă a desiașurat steagul ca naționalist valac. Secretariul »Albinei« este Dr. Brediceanu Iiberius, fiul deputatului naționalist Coriolan Brediceanu, șeful secției depunerilor e Ardelea Radu, cunoscut agitator valah — ear secția creditului fonciar — a cărei scop e câștigarea moșiilor — o conduce Constantin Pop«. Interesant, că informațiile zice că și le scoate din „Tel. Român“ și numele le scrie foarte corect. —

De fapt cronica lui Anonymus »Gesta Hungarorum« s'a găsit legată la olaltă cu opera lui Panza.

Rentors din Paris în vara anului 1194 tinerul învăţat, înrudit cu regele, îi face slujba unui secretar personal, după un an îl urmează în curtea regală, asistă la patul morţii regelui (1196) şi îl însoţeşte până la mormânt, în Alba-Regală. Peste doi ani prietenul său Panza îl face atent, că el şi-a isprăvit opera şi astfel se apucă şi contele Paul să scrie opera sa: Gesta Hungarorum, în vârstă de 22 ani (1198! şi o isprăveşte peste 16 ani, dar şi mai târziu adaugă câte ceva în ea, până la vârsta sa de 50 ani. La 1209 îi soseşte scrierea lui Panza, ca sămăn, că el nu mai este între cei vii.

În lupta dela Mohi, contra Tătarilor, luptă lângă regele Bela al IV., după catastrofa însă s'a refugiat şi în fuga sa ră-tăcind drumul, prin codri, i-s'a întâmplat o mare întorsătură a vieţii. Ajuns într'un sat din comit. Şáros, în Orkuta, s'a retras, cu un tovarăş întâmplător al fugei de Tatari, la familia ţărănească a acestuia. Aci petrecu îmbrăcat în haine ţărăneşti în sat o vreme, apoi în pădure, fugiţi cu toţii dinaintea Tătarilor. Țăranul (Márton András) în a cărui familie s'a ocrotit, avea o fată frumoasă, care-i plăcu atât de mult, încât o luă în căsătorie şi avu un prunc.

Cei de acasă ai lui îl crezură pierit în lupta cu Tatarii. Tatăl său, marele păharnic regal, bolnăvindu-se de moarte, şi auzind el de aceasta, s'a îmbrăcat iarăş în hainele domneşti, se duse acasă, unde îl primiră cu mare bucurie, ca pe unul reînviat din morţi. Bucuria curând se prefăcu în supărare, auzind cu cine s'a căsătorit. În zădar s'a rugat de iertare; tatăl său nu mai putea grai, de boală, fraţii erau mânioşi, poate şi de aceea, că crezându-l mort, ei ajunseră singuri erezi. A plecat supărat şi el din familie. Despre moartea tatălui său nici nu l'au mai avizat şi când târziu iar a venit la Szentgyörgy, apoi la Bazin, unde se mutase familia, fraţii l'au alungat şi erau să-l omoară. Zdrobit de supărare a murit în Orkuta, între ţăranii, cu care se încuscrise, la vârstă de 70 ani. Văduva şi fiul său au încercat, în zădar, să-şi capete partea de moştenire şi mai ales cărţile, căci ori cât au voit să ajungă cu plânsoarea lor la regele, n'a putut, a fost împiedecaţi de fraţii şi nepoţii lui, cari aveau puternic interes de a-l face mort şi a nu-l cunoaşte nici pe fiul său. Şi azi mai trăesc în Orkuta descendenţi de ai lui (dela primul său fiu, al doilea, postum, a murit de tinăr) sub numele Szegory (în loc de Szentgyörgyi) Ei sunt Slovaci.

Aceasta e pe scurt biografia destăinuitului Anonymus! Autorul s'a adresat în cauza aceasta de adreptul la d-l ministru de culte, contele Apponyi și a cerut să esmită o comisie de savanți, spre a le dovedi, cine a fost Anonymus. Răspunsul a fost »nu se poate«. S'a adresat apoi Academiei de științe, dar aceea nu a aflat cauza vrednică a se ocupa cu ea. S'a adresat în două rânduri către redacția unui mare jurnal din Budapesta și i-s'a răspuns, că nu cade în sfera unui jurnal, că e o tradiție familiară, fără interes public...

Aceste proceduri însă nouă ni-se pare, că tocmai și ele confirmă spusele d-lui Szentgyörgyi G. Gustav, din Eperjes, și de aceea am ținut să relevăm broșura dânsului.

* * *

La 19 Aug. 1906 muri, în Budapesta, în vârstă de 86 ani, un profesor piarist Csaplár Benedek. Om cult, scriitor și orator, el s'a distins între colegii săi; cu dreptul i-s'a făcut cinstită apretiere în cercul colegilor de muncă și de chemare. Intre altele i-a consacrat un necrolog, în fruntea anuarului școlastic și directorul gimnaziului rom. cat. din Cluj, d-l Erdélyi Károly, care e vrednic să fie remarcat și la noi, pentru că ne interesează. În lăsamântul literar al răposatului s'a găsit un studiu despre Români, scris de un alt piarist, *Martin Bolla*, (1751—1831) care deși nu era cu totul necunoscut, totuș n'a fost tipărit întreg până acum.

Studiul lui M. Bolla este un răspuns la *Supplex Libellus Valachorum*, asemenea celui a lui Eder. Se estinde pe 30 pag. 8° și are următorul titlu:

Martini Bolla, e scholiis piis in lyceo regio claudiopolitano historiae universalis professoris p. o.

Dissertatio De Valachis,

qui Transilvaniam incolunt,

scripta instar responsionis ad libellum supplicem, quem Aug. Imper. Leopoldo II. anno 1791 natio valachica porrexit.

»Disertatia« piaristului Bolla e în felul și stilul celei alui Eder. Deși preot, autorul n'are nici un simț de specială echi-tate creștinească, ori simpatie față de Români. Deși moderat în espunere, și rece, e de o rigiditate absolută în respingerea tuturor argumentelor din *Supplex Libellus*, iscălit de cei doi archierei români.

El susține, și încearcă să dovedească, cumcă Românii nu ar fi de origine latină, ci Bulgari! Că chiar și când s'ar trage

dela Romani, nu ar avea nici un drept în Transilvania, fiindcă Romanii au părăsit, de iure, Dacia, sub Aurelian. Că în deosebi dela constituirea regatului ungar încoace României, de ori ce origine ar fi, nu şi-ar fi câştigat nici un drept, fiind ei supuşi cu armele de unguri.

În fine, că religia neunită, de rit grecesc, nici odată nu ar fi fost inezestrată cu privilegiile, ce le aveau religiunile recepte. Acest din urmă (al IV.) capitol e desigur cel mai interesant şi mai preţios, deşi prin el se restoarnă toată argumentaţia de până aci a autorului. El susţine adecă, o tesă mai mult de drept, că religiunea neunită n'a fost nici când recunoscută, ci numai tolerată.

Spre a dovedi aceasta tesă aduce argumente istorice foarte interesante, care ar fi vrednice să le cerceteze şi istoriografii nostri. În mult discutata chestie a vechilor episcopii ni-se pare a fi de folos. El zice: României, câţi au fost în Transilvania, până în veacul al XVI, mai ales până la căderea dela Mohacs, au fost tot creştini uniţi cu bis. catholică. Neunierea (schisma) s'ar fi putut propaga între României din Ardeal numai după 1556, după încetarea episcopiei catolice din Alba Iulia. De atunci încoace se şi face pomenire de preoţi şi vlădici schismatici, înse pretutindenea, în legi, figurează tot numai ca toleraţi.

Doce observări se impun înse faţă cu aceasta tesă. Întăiu: Dacă ar fi chiar așa, apoi ce e cu României uniţi, cari deja la 1791 ani erau uniţi? Nici aceia nu aveau drepturi? Bolla nici nu pomeneste de ei, măcar că unul dintre arhierii iscăliţi la »Supplex« era episcopul unit cu Roma, Ioan Bobb. Tăcerea lui Bolla despre uniţi este slăbiciunea argumentaţiei sale.

A doua observare. Bolla citează mulţime de date, ca să dovedească că României din Ardeal ar fi fost totdeauna uniţi, până la 1526, ori 1556, când s'a desfiinţat episcopia catolică din Alba Iulia.

Astfel el zice, că Protogenes, Gaudenţius, Nichita şi Theotin, propagatorii creştinismului în Dacia şi Mesia, au fost uniţi, pentru că atunci nici nu exista desbinarea. Dacă României erau în Ardeal, când au venit Ungurii, la 893, ei erau catolici, pentru că desbinarea începută la 861, domolită la 891, nu s'a putut așa iute lăţi nici în Bulgaria, cu atât mai puţin în Dacia. Hierotheu, de care se crede că ar fi propagat în Ardeal relig. creştină, adus fiind de principele Gyula, botezat în Constantinopol, a propagat religiunea unită, pentru că atunci unirea se restituise prin Papii Formosus, Ioan X, şi Patriarchul Theoplact carele îl trimise pe Hieroteu, era deci unit. — Fiindcă Ro-

mâinii se provoacă la un privilegiu al regelui S. Stefan (se pomeşte în scrisoarea conventului din Cluj-Mănăştur, 1437) acest rege apostolic desigur nu va fi dat privilegiu unor schismatici.

Regii Ungariei (secl. 14) şi pe Români din Moldova i-au adus la supunere episcopilor catolici, cum ar fi suferit deci schisma în Transilvania? Ca probă citează scrisoarea Episcopului Theodoric (1228), care era peste Săcui, Cumani şi Români şi îi îndemna pe Săcui să trăiască bine cu Români: *Nonne in Ecclesia Christi Domini lupum et agnum una pasci convenit? quidni etiam Siculum cum Cumano, Olachoque?*

La 1234 Papa Gregoriu IX. îndeamnă pe regele Bela, ca Valachilor, cari locuiesc între Cumani, să le dea episcop catolic »ne Valachi materiam haberent pro defectu sacramentorum schismaticos Episcopos adeundi«. La 1437 se plâng Români (documentul dela Cluj—Mănăştur) că au fost puşi sub interdict de Episcopul din Alba Iulia; dovadă că au fost catolici, fiindcă altfel episcopul nu-i putea pedepsi, şi ei pedeapsa lui ar fi nesocotit-o.

Numai cât toate aceste argumente, dacă sunt adevărate, dovedesc cumcă

1) Români au fost totdeauna în Ardeal de la 105 d. Ch. încoace.

2) Că Români prin originea lor romană au ținut legătura lor ierarhică cu Roma şi bis. romano-catholică, — amândouă adevăruri pe care Bolla în partea cea mai mare a disertației sale (I—III) caută să le combată, încercând a ne scoate curății Bulgari.

Ori cum publicarea acestei disertații ne este binevenită şi merită atențiune.

(Va urma.)

CRONICA.

— D-l *Iulian Marțian*, din Năsăud şi *Sever Secula*, din Arad, au fost aleși »membrii corespondenței« ai secțiunii istorice, la Asociațiune. Gratulăm »Asociațiunii«.

— Directoară a *internatului de fete* din Blaj în locu, repozatei *Aurelia Solomon* a fost numită dşoara *Elisa Bodocan* care a fost câțiva ani profesoară la şcoala civilă din Blaj, mai apoi profesoară la institutul de fete al surorilor *miseri-cordiene* din Strigon. Se speră că noua directoară va duce

cu sine un spirit de creştinism inteligent, practic și pozitiv, care așa de bine ilustrează institutele călugărițelor, și care e și de lipsă la noi și foarte folositor în educația fetițelor.

— Director al gimnasiului român gr.-cat. din Beiuș. în locul canonicului Ioan Butean a fost numit d. profesor Vas. *Dumbravă*, unul din cei mai diștiinși profesori ai noștri. De origine grănițer năsăudean, noul director, cunoscător de limbile patriei, vorbește și românește un limbaj frumos și a scris și unele manuale școlastice.

— În *Beica-română* s'a edificat o nouă școală rom. gr.-cat. Sfințirea ei (nu »consacrarea« cum zice invitarea) se va face în 28 Iulie n. 1907. Cu acest prilej îmbucurător și pentru părintele M. Marieșan și întreg poporul, cum și pentru noi toți, se va da și o petrecere, al cărei venit e menit în folosul școlii. Oferte marinimoase se primesc și se cuitează cu mulțămîtă prin ziare.

— *Din Dieceza Orăzii mari* ni-se comunică următoarele știri: Turnul bisericii catedrale era să se repare, când s'a aprins și a ars, fără a cauza alte stricăciuni mai mari catedralei. Se va reconstrui, într'o formă nouă, mai frumoasă, acoperind diferența însuși II. Sa Episcopul Dr. Dem. Radu, care tocmai acum zidește o biserică frumoasă și în satul nașterii Sale, Ufalăul de lângă Aiud. — Preparandia se reconstruește de asemenea în zidiri, înzestrări și puteri. De director al preparandii este numit canonicul, Ioan Butean, fost mulți an director al gimnaziului din Beiuș, bărbat de școală cu multă pracsă și mult devotament.

Până acum directorul preparandiei și al internatului de băieți era una și aceeași persoană. Noua clădire admitând o despărțire impusă de considerațiuni didactice și de educație, s'a despărțit acest oficiu, și conducerea internatului de băieți s'a încredințat d-lui *Dr. Florian Stan*, noul canonic, fost mulți din profesor la gimnaziul din Beiuș. Astfel internatul studenților ae gimnaziu multă vreme cărmuit de prelatul Dr. A. Luran a ajuns sub conducerea unui specialist.

Prin nouele dispoziții sperăm, că se vor urmări și alte multe îmbunătățiri. — D-l *Dr. Peiru Hetco*, teol abs. și profesor cenzurat, a fost numit profesor — la gimnaziul din Beiuș, pentru cadredra remasă vacantă după mutarea d-lui Dr. Stan la Oradea-mare.

Să auzim tot de bine înainte!

— *Din dieceza Gherlei*. Esamenul de cvalificație la preparandia din Gherla a reușit în estan excepțional de bine.

Din 23 elevi, câți au absolvat, numai 3 au note de suficient ceialalți toți bun și eminentă. Se relevează cu vrednică laudă noii profesori G. Karşai, Dr. I. Nicoară și mai ales zelosul Ant. Domide, redactorul »Pedagogiei Române«.

— Secțiunile științifice-literare ale »Asociațiunii« în ședința plenară din 15 Iulie, au hotărât a premia volumul de romane »Dela Țară« a d-lui Ioan Agârbiceanu, cu premiul literar de 300 cor. al »Asociațiunii«. Asemenea și volumul »Ramuri« de Zah. Bârsean, a fost premiat cu acelaș premiu ce rămăsese nedat în anul trecut.

Predarea oficioasă a premiilor se va face în adunarea generală, ce se va ținea în Bistrița. Adunarea din estan va încununa cu cuvenitul premiu pe doi dintre cei mai talentați scriitori ai noștri, dintre cari fratele nostru preot Agârbiceanu, e nu numai puternic, ci și exclusiv al nostru al Ardelenilor.

— *Hymen*. D-l Ioan Isaic, teol. abs. și d-șoara Drusida T. Blășian s'au cununat în 7 Iulie n. în biserica parochială gr.-cat. din Săcărâmb.

— *Censura de notar* la cursul administrativ din Cluj a pus-o cu succes următorii români: Ioan Nemeș, Nicolau Buhescu, Gregoriu Onoiaie, Ioan Câmpean, Iosif Filip, Demetru Cosma și Augustin Bârsan.

— *Internatul »Pavelean« de băieți din Beiuș*. Părinții doritori de a-și așeza pruncii lor pentru anul școlar 1907—8 în internatul »Pavelean« de băieți gr.-cat. din Beiuș, sunt avizați, ca până la 15 August a. c. să-și trimită petițiile la rectoratul internatului. Taxa de întreținere la an e: 280 cor. (două sute și optzeci coroane), uniformă: 60 cor. (șasezeci coroane), iar taxa de înscriere va plăti fiecare elev — și cei beneficiați — 3 cor. Taxele se plătesc în două rate anticipative: la 1 Sept. și la 1 Febr.

Au să suplice și acei tineri școlari, cari în anul trecut au fost platnici în rectorat. — Rectoratul.

— *Ioan Pantea* paroch gr.-cat. al Riciului, viceprotopop al tractului Pogăceaua după un morb scurt și-ia dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în 4 Iulie 1907 st. n. în al 67-lea an al vieții și al 37-lea al preoției și fericitei sale căsătorii. A

decursul căreia cântările le va executa alternativ corul teologilor gherlani și cel al plugarilor din Băsești sub conducerea lui Dr. I. Cl. Iuga. La 9 oare ședința »Despărțământului Șimleu sub decursul căreia se va citi o disertația poporală despre creșterea copiilor. La 10¹/₂ oare ședința »Reuniunii femeilor române sălăgiene«. La 12 oare vizitarea expoziției de copii și distribuirea premiilor. La 1 oară prânz comun (à 3 coroane couverte) sub decursul căruia corul plugarilor din Băsești va cânta diferite doine și cântări populare. La 4 oare petrecere poporală. La 8 oare începutul petrecerii tinerimii.

— Tinerii univerzitari din Câmpie arangează în Iclânzul (gara Radnoth) concert urmat de dans. care se va ținea din prilejul adunării generale a desp. XXV. (Ludoș) al »Asociațiunii« în 4 August n. a. c. în sala școlii gr.-cat. Venitul curat e menit bisericeii. Inceputul precis la 7 oare sara. Prețul de intrare: de persoană 2 cor., în familie de persoană 1 cor. 60 fil.

Din programul concertului relevăm: E. Ketterer: Galop de concert pentru pian la 4 mâni, exec. de d-șoarele Rely Boeriu și Selma Rössler. Declamare de d-șoara Valeria Maior. Un Quintet de violină. Melodis italienne, solo de violină exec. de d-l Victor Muntean, acomp. de pian prin d-șoara Emilia Orban, și altele.

— Tinerimea română din jurul Turzii va da o petrecere de vară Duminecă în 28 Iulie st. n. a. c. în școala gr.-cat. din Cianul-deșert (P.-Csán) cu ocaziunea adunării generale a despărțământului XXIII. Turda al Asociațiunii. Inceputul la 7 oare sara. Venitul curat e destinat pentru școala gr.-cat. din P.-Csán. Suprasolvirile sunt a se adresa O. D. Samoil Poruțiu preot gr.-cat. în P.-Csán per Turda-Tur.

— Anuarul școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate a »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român« din Sibiiu, pe anul școlar 1906/7, a apărut publicat de Dr. Vasile Bologa, director. Cuprinsul: Despre importanța educațiunii fizice de profesorul Victor Păcală și știri școlare. Eleve inmatriculate au fost în clasa I. 26, în clasa II. 21, în clasa III. 23, în clasa IV. 19, iar în cursul complementar 14. În internat au fost așezate 77 eleve. Elevele s'au mărturisit și cuminecat în postul Paștilor. Excursiuni școlare s'au făcut la Turnu-Roșu. Inscrierile pentru anul școlar viitor se vor face în zilele 1—6 Septembrie n. 1907.

— »Tribuna nepublicând unui preot articolul de rectificare la atacul unui ziar maghiar din Arad, îi trimite vorba, că e »îndreptățit« a publica răspunsul său în ziarul maghiar. Cât

fost înmormântat în 6 Iulie, deplâns de soția sa, vâd. *Carolina Pantea* n. Mateiu Aurelia măritată Man, Eugen Pantea. profesor în Blaj, Ioan Pantea cand. de adv. în Vaşarhei, fii Florentina măritată Mateiu, Lucreția măritată Rus, Vasilie, Mariți și Stefan ca fii și fice. Simion și Stefan Pantea, ca frați și familiile lor și număroase alte rudenii. În veci pomenirea lui!

— Subscrisa văduvă în numele său și a lor săi mulțumește tuturor aceloră, cari din durerosul prilej al morții regretatului meu soț Ioan Pantea, paroch al Riciului și protopop al trac-tului Pogăceaua, și-au exprimat condolințele lor mângâitoare.

Vâd. *Carolina Pantea*.

— Convocare. Onorații membrii ai despărțământului XXV. M.-Ludoș al »Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român«. precum și toți sprijinatorii ei sunt prin aceasta invitați la adunarea generală ordinară, ce se va ținea în 4 August st. n. la 3 oare p. m. în comuna Iclânzul. Romul S. Orbean, directorul desp. Dr. Ioan Oltean, secretar.

— Comitetul despărțământului »Hida-Huedin al «Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român» în frunte cu d-l Dr. Simeon Tămașiu, directorul desp. și Iuliu Chiffa, secretar, a convocat adunare cercuală ce se va ținea în 28 Iulie 1907 st. n. în comuna Tămașa (Tamásfalva).

— † Alexandru Avram preot gr.-cat. în Sângeorzul românesc, după un morb greu și îndelungat a răposat în 9 Iulie 1907, în al 42-lea an al etății și în al 12-lea al preoției și căsătorii sale. Il deplânge o comună fruntașă, o familie număroasă și distinsă, și toți aceia cari la băile d-n Sângeorz au avut prilejul să-l cunoască. Trimitem condolențele noastre îndureratei familii.

— Tinerimea academică română din Sălagiu și părțile mărginașe invită la petrecerea de vară împreună cu cântări populare și declamațiuni ce va arangia cu prilejul adunării generale a despărțământului al XVI-lea (Sălăgian-Chioran) al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român și Reuniunea Femeilor Române Sălăgiane la 4 August n. 1907 în Băsești (sub scut sigur).

— La 3—4 August vor fi mari sărbări culturale în Băsești sub patronatul d-lui George Pop de Băsești și sub conducerea fruntașilor sălăgieni. Programul sărbărilor este acesta:

În 3 August n. 1907 după mează zi la 6 oare primirea solemnă a comitetului »Despărțământului« și al »Reuniunei«. În 4 August dimineața la 7 oare săvârșirea sf. liturgii, sub

de generoasă e »Tribuna«! Intr'un astfel de caz, când un preot și un avocat român, atacați într'un ziar din Budapesta, au publicat rectificare acolo — au fost tratați cu titli, în care cel mai tolerabil era: »trădători«. Se vede, că totuși progresăm; sau numai »ai noștri« sunt »îndreptățiți?«

— Nuvela de Gorkij, ce o publicăm, a mai fost tradusă în românește și de d-l H. P. Petrescu și a apărut în volumul său de »Nuvele« ed. »Luceafărului« sub titlul »Poveștile Isergilei«. Aceasta nu ne-a putut împiedeca de a o da, cum ni-s'a trimis, în traducerea unui moldovean, de aceea, de cari pomenește scriitorul Rușilor.

— Episcopul de Carcassone (Francia) Mgr. de Beausejour, a fost condamnat la 50 fr. pedeapsă, pentrucă a cununat o păreche tineră înainte de a fi încheiat legătură civilă. Lucrul s'a întâmplat astfel, că fiind dimisionați toți officianții dela primăria din Carcassone, însurății nu s'au putut prezenta la matriculantul civil, de aceea au mers de a dreptul la biserică.

— *Despre foametea din China* scrie un misionar lazaris de acolo ziarului »La croix« din Paris următoarele: Mizeria crește pe zi ce merge V'am fost scris, că într'o vreme a trebuit să dimit jumătate din elevii mei, pentrucă nu eram în stare să le dau de mâncare. Astăzi am rămas cu 30 din 200 sute, pe cari de asemenea voi fi silit să-i trimit acasă, de nu va face Dumnezeu vre-o minune cu noi. Nu trece săptămână, în care să nu aflu în mai multe rânduri la ușa mea prunci, pe cari i-au pus acolo părinții lor, ca să am grije de ei; trebuie să-i las acolo, nu le pot ajuta nimic. Bande de hoți cutrieră satele și orașele mai mici, prapădind tot ce le stă în cale. Miliția înarmată stă în continuu la pază. Mandarinul meu îmi zice, că trebuie să fim pregătiți la cele mai grele evenimente. Oamenii mănâncă un fel de pământ ce-l cumpără cu bani scumpi, care însă în loc să le aline foamea, le causează dureri și convulziuni mari. Nici acest fel de nutreământ nu-i scapă de moartea sigură.

Cărți — Reviste Ziare. —

— »Țara Oltului« din Făgăraș apare tot bine îngrijită. Remarcăm »Graiul poporal« studiu interesant conceput și de prețuit folos, ce se urmează în mai mulți numeri.

— *A apărut: Ingrijirea părului*, un tratat poporal, de un dermatolog. Cluj, tipografia »Carmen« 1907. E o broșură frumoasă, care costă numai 60 fil. + 4 fil. porto. Ori cine își cultivă, ori îngrijește părul o va ceti și urma cu mult folos, fiindcă dă practice îndrumări doftoricești și rețete gata. Nu e lipsă deci a mai umbla după mijloace de reclam, după ziare, totdeauna prea costisitoare, ci pentru 60 fil. omul își

câştigă aceasta mică enciclopedie medicală a părului şi ascultă sfaturile ei.

— Episcopul *Prohaszka*, genialul scriitor, a scos o nouă scriere, din care traducem câteva pagini. Cartea a eşit în editura societ. literare »Szt. István« din Budapesta, sub titlul »Modern Katholicizmus«. Are numai 70 pagini, schinteitoare de adevăr şi frumseţă.

— Despre rapoartele liceului din Blaj, Braşov şi şcolii comerciare de acolo, ce ni-s'au trimis, vom vorbi în alt număr.

— »Ţara Noastră«, revista populară a Asociaţiunii, trece cu mai multe procese, în editura redactorului său de până aci, Oct. Goga.

— A apărut: »*Dracul în şcoală*«, povestire populară, trad. după Bolanden, de Aug. Paul. Blaj, tip. Seminariului, 224 pag, Preţul 1 cor. 50 fil. O carte de dureroasă actualitate la noi de care vorbim şi într'alt loc.

— *Ioan Russu*, 1811—1843. Notiţă biografică despre harnicul prof. autorul »Icoanei pământului«, scrisă de zelosul său urmaş, Dr. Ioan Raţiu 48 pag. Preţul 50 fil.

Depositar românesc de odăjdii bisericeşti în Cluj.

CASSIAN GHIRAN

croitor de vesminte bisericeşti

Cluj, Kolozsvár strada Csertörő u. nr. 14.

Ţin în deposit şi pregătesc tot felul de ornate bisericeşti, negre şi colorate, de catifea, de mătăasă, semi-mătăasă, brocate, şi de tot felul obicinuit în branşa aceasta.

Pe lângă acestea ţin în deposit :

Cruci de argint curat, şi de argint de Chin.

Sfeşnice, pe altar, de aramă şi argint.

Cădelniţe, de aramă galbină şi arginţie.

Prapori, de tot felul de colori.

Perdele, la uşile altarului, de catifea, în tot felul de colori.

Ori ce comande, pe bani gata, sau în rate, sunt a se adresa la subscrisul, singurul comerciant român pentru branşa aceasta, în Cluj.

Cassian Ghiran

Cluj, (Kolozsvár) str. Csertörő u. 14.

In atenţiunea părinţilor!

Am onoare a aduce la cunoştinţă publică, că cu începutul anului şcolastic ce urmează voi deschide aici în Cluj — cu concesiunea autorităţilor competente — un internat particular pentru fete.

În acest internat vor primi cvartir, provisiune completă, încălzit, luminat, spălat, instrucţiuni practice şi de limbă, sub convenită disciplină ori ce fete, cari cercetează preparandia de stat pentru fete sau ori ce altă şcoală de fete din Cluj, pentru o taxă maximală de 50 cor. pe lună.

Rog pe O. Stimaţii părinţi cari au intenţiune a-şi aduce fetele la şcoală în Cluj, să binevoiască a mă aviza deocamdată prin redacţiunea acestei reviste, până cel puţin în 20 Aug. n. a. c. spre a mă putea orienta.

Cu informaţiuni detaiate servesc ori cui va binevoi a mi-le cere.

*Maria Dr. Radu născ. Boeriu
protopopeasă văduvă.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc şi jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utcza Nr. 1**, aranjându-l din nou, aşa în cât corăspunde celor mai gingaşe pofta a timpului present.

Sicriuri de metal şi lemn, — cununi, vestminte pentru morţi, petri pentru morminte şi făclii ţin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieţi dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur şi străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(7—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. mäsar şi strugar.

Egyetem utcza 1 sz.

